

Byudjet tashkilotlarida mehnatga haq to'lashning amaldagi tizimi

Turayeva Gulizahro

Guliston Davlat Universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası o'qituvchisi

Abduhamidov Jaloliddin

Yusupov Behruzбек

Isoqov Jasur

Axmadova Dilnoza

Ubaydylayeva Farangiz

Guliston Davlat Universiteti "DO'YQT" yo'nalishi talabalari

Annotatsiya: Maqolada hozirda byudjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va hisobotini yuritishni avtomatlashtirilgan buxgalteriya hisobi dasturisiz tasavvur qilib bo'lmasligi. Sababi byudjet tashkilotlarida kunsayin qayta ishlanishi lozim bo'lgan axborot miqdori ortib bormoqda ularni UzASBO dasturida ishlatilishini joriy etilishi va mehnatga haq to'lash schyotlarini joriy etilishi bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ish haqi, ish haqi tizimi, rag'batlantirish, bazaviy lavozim maoshi, tarif setka, milliy daromad, mehnat miqdori va sifati, ijodiy mehnat, innovatsion iqtisodiyot

Kirish.

Byudjet tashkilotlarida ishlovchi xodimlar mehnatiga haq to'lashning amaldagi tizimi, xodimlarni mehnatiga haq to'lashni avtomatlashtirilganligini va shu kunga qadar eng kam ish haqi miqdorlarni oshganligi va ularni UzASBO dasturida ishlatilishini joriy etilishi va mehnatga haq to'lash schyotlarini joriy etilishi Bugungi kundagi dolzarb masaladir..Byudjet tashkilotiga reja asosida mehnat haqi fondi belgilanadi. Mehnat haqi fon-di rejadagi va hisobotdagi fondlarga bo'linadi. Vaqtning muayyan davrida xodimlarga mehnat haqi to'lash uchun byudjet tashkilotining xarajatlar smetasida ko'zda tutilgan pul mablag'lari summasi mehnat haqining rejadagi fondi hisoblanadi. Muayyan davr uchun shtatdagi va shtatdan tashqaridagi xodimlarga haqi-qatda hisoblangan mehnat haqi summasi mehnat haqining hisobotdagi fondi hisoblanadi. Mehnat haqi qaysi vaqtga to'lanayotganligi, mikdori va bajarilgan ishlarning sifatiga qarab asosiy va ko'shimcha mehnat haqiga bo'linadi. Xodimlarning ishlagan vaqti uchun yoki bajargan ishlarining miqdori va sifati uchun to'lovlar asosiy mehnat haqi hisoblanadi. Xodimlarga qonunda ko'zda tutilgan ishlagan vaqti (ta'til vaqti uchun to'lov, davlat va jamoat vazifalarini bajargan davri uchun to'lov, o'smirlarga imtiyozli soatlari uchun to'lov va boshqalar) uchun to'lovlar qo'shimcha mehnat haqi hisoblanadi.

Tahlil va natijalar.

Byudjet tashki-lotlarida xodimlarningish haqini hisoblash-da tashkilotlarda UzASBO dasturi orqali avtomatlashtirilgan tarzda hisoblanadi.O'zbekiston Respublikasi Moliya vaziri-ning 2010 yil 17 dekabrda 105-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2010 yil 22 dekabrda 2169-son bilan ro'yxatga olingan "Byudjet tash-kilotlarida buxgalteriya hisobi to'g'risidagi yo'riqnoma"ning 285-bandiga muvofiq, ish haqini hisoblab yozish uchun quyidagilar asosiy hujjatlar hisoblanadi: tashkilotning ishga qabul qilganlik, bo'shatganlik va xodimlarni tasdiqlangan shtatlar jadvali hamda ish haqi stavkalariga muvofiq joydan-joyga ko'chirish haqidagi buyruqlari, 421-shakldagi foydala-nilgan ish vaqti hisobi, ish haqini hisoblash tabeli va boshqa hujjatlar. Tabellar tashkilot rahbarining buyrug'i bilan tayinlangan shaxslar tomonidan har oyda belgilangan shaklda yuritiladi. Tabellar butun tashkilot bo'yicha yoki tuzilmaviy bo'linmalar (bo'limlar, bo'lin-malar, fakultetlar, laboratoriyalar va boshqa-lar)ga bo'lingan holda yuritiladi. Oyning oxirida tabel bo'yicha ishlangan kunlarning umumiy miqdori, shuningdek, ortiqcha ishlangan soatlar aniqlanadi. Byudjet tashkilotlarida ish haqi har oyda xodimlar mehnatiga haq to'lash tizimi-vaqtbay, ish natijalariga ko'ra yoki vaqtbay-ishbay bo'lishiga qarab hisoblanadi.

Bunda quyidagi qoidalarga rioya etiladi:O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning tegishli farmoniga binoan, 2023 yil 1 maydan boshlab byudjet tash-kilotlari xodimlarining ish haqi 7 foizga oshiriladi. Hujjat aholi turmush darajasini yaxshilash va fuqarolar daromadlarini izchil oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar ko'lamini kengaytirish maqsadida qabul qilindi.

2023 yil 1 apreldan boshlab:

- mehnatga haq to'lashning eng kam miqdori–980 ming so'm miqdorida (oldin 920 ming so'm);
- bazaviy hisoblash miqdori–330 ming so'm miqdorida (oldin 300 ming so'm) belgilandi.

Mehnatga haq to'lashni ikkita shakli mavjud: ishbay va vaqtbay. Mehnat haqini hisoblashning ishbay shaklida ish haqi –ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi, sifati, bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar hajmiga ko'ra asosiy va qo'shimcha ish haqi tarkibi hisoblanadi

Xulosa va takliflar.

Byudjet tashkilot-larida xodimlarning ish haqini hisoblashni avtomatlashtirishni tashkil etish, yuritish va ularning harakatini hisobotlarda aks ettirish bilan bog'liq amaliyotdagi holatlarni kuzatish mumkin.

Byudjet tashkilotlarida «UzASBO» dasturini qo'llashning quyidagi afzalliklarini aytib o'tish mumkin:

- Me'yoriy-huquqiy hujjatlarga kiritiladigan o'zgartirishlar va qo'shimchalar dasturiy majmuada namoyon bo'ladi:

- Foydalanuvchilarning kompyuteri nosoz holatga kelganida ma'lumotlar yo'qolmaydi va foydalanuvchi boshqa kompyuterdan dasturda ishlashda davom ettirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ish haqi miqdorini oshirish to'g'risida" g'farmoni. 24.03.2022 .

2.O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2010 yil 22 dekabrda ro'yxatdan o'tkazilgan 2169-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan «Byudjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi to'g'risidagi yo'riqnomasi».

3.Turayeva, G., Berdiyev, G., Eshpulatov, D., Alimova, D., Odilbekov, A., Davletova, D., ... & Burxanov, A. (2022, December). OPPORTUNITIES TO USE FINANCIAL SERVICES—"1 C PROGRAM". In *Proceedings of the 6th International Conference on Future Networks & Distributed Systems* (pp. 556-561).

4.Turayeva, G., Mullajonov, B., Qurbonbekov, R., To'raqulov, S., Mamadaliyev, U., & Fozilov, S. (2023). BUXGALTERIYA HISOBINING USULLARI VA TAMOYILLARI. *Наука и технология в современном мире*, 2(14), 53-55.

5.Turayeva, G., Yusufaliyev, O., Xaydaraliyev, N., Yusupov, N., Oripov, S., & G'aniyev, O. (2023). ASOSIY VOSITALARINI IJARAGA OLISH HISOBI. *Наука и технология в современном мире*, 2(14), 49-52.

Gulizahro, T., Hurriyat, M., Oydinoy, N., Umida, N., & Muxlisa, O. (2023, April). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA "1C: BUXGALTERIYA HISOBI". In " *Conference on Universal Science Research 2023*" (Vol. 1, No. 4, pp. 96-98).

6.Gulizahro, T., Shodiyor, X., Zulhumor, S., Feruza, B., & Mohinur, Y. (2023, April). BUXGALTERIYA HISOBINING USULLARI VA TAMOYILLARI. In " *Conference on Universal Science Research 2023*" (Vol. 1, No. 4, pp. 90-92).

7.Madinabonu, A., Nurjahon, N., & Mehriniso, M. (2023, April). BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY STANDARTI. In " *Conference on Universal Science Research 2023*" (Vol. 1, No. 4, pp. 93-95).